

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Den Danske Stats-Kirke upartisk betragtet

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Den Danske Stats-Kirke upartisk betragtet", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. VIII. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/catalog/gv-1834_534A-txt-shoot-idm205/facsimile.pdf (tilgået 30. juni 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

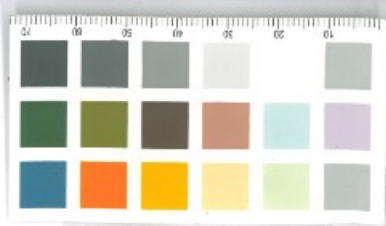
VIII

var fremmede, men for hvis Dine Stats-Kirken
alt havde vundet den Skikkelse, jeg ønsker den, og
hvis Du ske det nu var at vide mine Tanker, som en
samtidig af Gieringen udviklet Præst og Bidstabs-
Mand, om denne Skikkelses gradvise Dykkelse og
om dens Forhold til Christendom, Samvittigheds-
Frihed, Oplysning, og det Borgelige Selskabs
vel forstaaede Lære!

Den herskende Kirke.

Christendommen eller, om Man heller vil, Christenhedens Fæderne=Tro, og det Samfund, den stæder, er en vitterlig Kiends=Sierning fra Fortiden, som aldrig kan blive til Andet end hvad den har været, saa hvem der gjør den om, flyder den kun fra sig og gjør sig kun latterlig ved at ville kline Dens Navn paa sine egne Hænders Sierninger. Stats=Kirken derimod er ingen Kirke=Stat, men simpelthen en Stats=Indretning (Establishment), som Regjeringen har Lov til at ende og vende efter eget Lyst, uden at nogen Bisp, Præst eller Professor har Lov til at luge, naar derved intet Staar gjøres i Samvittigheds=Friheden, som baade er af Religions overste Grund=Erkning og enhver uanstæffelig Bergers utadelige Ret. Herfra gaader jeg ud og herom dreier sig, i denne Egn, hele min Tanke=Gang, saa jeg er en erklæret Modstander ikke blot af den høitidske Ustil at kalde nye Ting med gamle Navne, men ogsaa af den Hierarkiske Sienganger, der, som en stet nedmasnet Pave, paa den senere Tid spoger i den Prote-

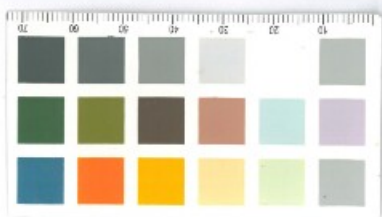
stantide Christenhed og vil indbilde os, at Geist-
 ligheden dog i Grunden altid skulde være Stats-
 Kirkens Sjæl, Regeringen Dens verdslige Arm
 og Juristerne Dens Ringer, altsaa, at der burde være
 en Kirke-Stat i Borger-Staten, hvoraf na-
 turligvis fulgde, at Kongen enten maatte besitte sig
 paa at gaae dobbelt, eller at den Geistlige og
 Verdslige Sjæl igjen, som Pave og Keiser, maatte
 drages om Stats-Vegemet. Jeg veed nok, Man be-
 tjener sig nuomstunder ikke af saadanne stødende La-
 le-Maader, men anmærker blot, som det synes me-
 get bekløbet, at Kirken burde emanciperes,
 men Tingen bliver aabenbar den samme, og det er
 visstlig paa den hies Tid, at vi gior Ende paa det
 stoltskille Syllægteri med tomme eller dog ubeslemte
 og tvetydige Ord, og see paa Tingen, som er
 det Virkelige. Hvad der i vore Tider har skaffet
 denne maflerede Sienganger sin Middels-Alderen en
 Slags Respekt, er ogsaa aabenbar blot et saadant Syll-
 lægteri, i det Man paa den ene Side forverler Kir-
 ken med Skolen og paa den Anden Geistligheds-
 den med Kirke-Ideen: med Tro og Samvittighed,
 men denne Forberling er saa haandgribelig en Heil-
 tagelse, at der kun hører et meget tarveligt Begreb til
 at forstaae, at Tro og Samvittighed ligesaa vel som
 Tanker godt kan være todfrie, fordi Geistligheden ikke
 er det, ja at Hines Borgerlige Frihed netop beroer
 paa, at Geistligheden er bundet, saa den borgerlig
 kan ikke røre sig, da en Stats-Kirkes Geistlighed,
 saalange den borgerlig kan røre sig som Korporation,
 vil baade med Hænder og Fødder sætte sig med virkelig

Troes og Samvittigheds-Frihed. Det er nemlig en sig
 Jde hos dette „Broderskab“ at sand Religions-Frihed
 bestaaer i at den sande Religion (med sin fuldmægtig
 Geistlighed) er fri, om muligt baade for Løb
 og Stat, men især for enhver kraftig Modsigelse,
 der altid, sig de, dannet en Sect, som sonderri-
 ver Kirke-Legemet og pincer det omfider Sjæ-
 len ud af Livet. Da nu naturligvis enhver Geis-
 tighed holder sin Religion for den Sande, følger
 Den alle mindste Sympathi med Secterne, der jo,
 efter Forudsætningen, gjør sig ud til Deens mod
 den sande Religion, og bruge altsaa kun Ordene
 „Religion, Samvittigheds-Frihed“ og Deslige til
 Skalle-Skul for Praetis-Had og Herste-Syge, Svær-
 meri og Fanatisme. Hvor indgroet denne Tanke-Gang
 er i os, har jeg selv havt Leilighed til at erfare;
 thi jeg har altid paa det Alvorligste foreholdt mig
 selv, det er splittetgalt at ville beherske Andes Tro
 og Samvittighed, og naragtigt at sige til Folk, der
 kalde vor Religion falsk: sy komme jer! I ved
 jo godt selv, at vi har den sande Religion,
 og giver ikke da Fornuften, at Jeres, som I selv
 bekende, strider derimod, at det er den falske, er
 Sværmeri og Fanatisme; jeg har altid med Stid
 indbrænt mig disse mistænkte men klare Sandheder,
 og desuaglet kunde jeg dog aldrig ret komme i det
 Alene med „Modstandernes“ Religions-Frihed her
 hjemme, før jeg brød overtvært og nedlagde mit Em-
 bejde, thi da først blev jeg upartisk. Jeg fortaanter
 derfor slet ikke Praetisfabet i at det følger sin Instinkt,

men jeg paaskæer, at Juristerne skal hindre det fra at giøre borgerlig Stæde, ved, med eller uden Complimenter, at binde Hænderne paa Geistligheden. Hænderne siger jeg med Fuld, thi maa Man ikke binde Munden paa den Dre som lærer, da maa Man endnu mindre binde den paa Præsten, som skal præke, saa Geistligheden bør altid have Munden fri, som Malesworth, til sin store Ergrelse, sandt Den havde i Danmark, hvor han dog havde sat sin Vre i Pant paa, der sandtvis ikke Spor af Frihed. Den maa have Lov til at kalde sin Religion den eneste sande og saliggjørende, Lov til, hvad der ligger, at kalde alt Modsat Overtro, Bantro, Sværmeri, Fanatisme, Secterisme, hvad den vil, ja, selv Lov til at ymte om, Staten gaar nok omder til Helvede med alle Kirkerne, fordi Den ikke brænder dem ihide; Lov til alt Eligt, paa eget Ansvar for Gud, Samvittighed og Dybsning, men ikke Lov til at krumme et Haar paa nogen Kiratters Hoved, ikke Magt til at stille noget Menneſte ved saa meget som en Negl af Vorgeselskab, fordi han kalder en anden Religion den Sande og Geistlighedens falsk, og selger naturligtvis ikke Dens men sin egen; ikke Magt til paa nogen Maade at standse Dybsningen, som uægtelig standses, naar de saakaldte „Kirattere“ ei faae Lov til at fore baade theoretiske og praktiske Beviser for deres Religions Sandhed og Gavnighed. Naar Geistligheden klager over Secterne, kan en Stats-Mand i Christenheden heller aldrig være forlegen for et træfende Svær, der gaar til Mort og Been, thi Sauri

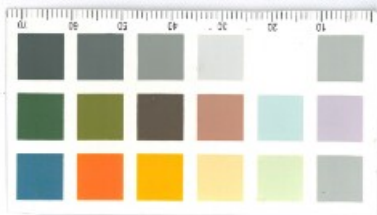

Povel siger jo udtrykkelig: der maade være Sec-
 ter iblandt eder, for at de Misfasiie kan aabenbares,
 saa det høret aabenbar til Korset, ingen restlassen
 Præst maa klympe sig ved, og det skulde undre mig,
 om ikke alle Stats-Mænd nuomhunder let vil indsee,
 at Kirke-Secter vel kan give en Kirke-Stat
 sit Bane-Saar, som de Protestantske Secter
 ved Reformationen virkelig gav den store Kirke-
 Stat fra Mittel-Alberen, men al Borger-
 Staten, langt fra at opløses, tværtimod maa takke
 hine Secter (Lutheraner, Episkopale og Calvinister)
 for sin Selvstændighed, og lober da sikkert ingen Hæ-
 ved, at de Ruiner styrte, som af den store Kirke-Stat
 blev tilbage hos Protestanterne. Selskabet er det nem-
 lig, at først naar de styrte, er Borger-Stat en
 fuldelig emanciperet, og dog kan de ikke styrte uden
 ved Secter, som Man vel seer i England, hvis
 Historie Man ogsaa ved denne Leilighed maa betrag-
 te ei er bekendtere hos os end Tydsklands. Der see
 vi da ogsaa Klarlig paa Bøvlere og Methodist-
 ter, at de mindre Secter er forholdsvis Borger-
 Staten ligesaa gavnlige, som de Større var ved Re-
 formationen, og blive aldrig skadelige, uden naar
 Regjeringen tager den herskende Kirkes
 Parti og behandler sine bedste Venner som Fiender,
 blot fordi de er den Kirke-Stats Fiender, Regjering-
 en selv maa ønske langt vorte. Nu, da „den høie
 Kirke“ eienlydig raver, uden at forske alle Andre
 end sine Beneficiarer, nu kan dog vist ingen Stats-
 Mand tænke, Fienden er i Landet, fordi en lille Sect
 gjer i det Mindre samme Skad paa Samvittigheds-

Frihed, som Protestanterne ved Reformationen gjorde i det Større, og som den Augsburgske Confession paa det Trængste forsvarede.

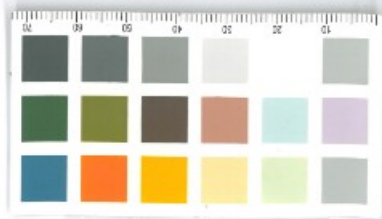
Dog, det være med Synet andenseds, som det vil, saa maae vi dog i Danmark nødvendig faae Dineerne op, da vor Regiering i hele halvtredsiendtyve Aar saa sjenhelig har begunstiget alle Kirkesecter, og just derfor slaet i Mobsætning til Gensidigheds Sect-Borsen, uden at deraf er flydt mindste borgerlig Ulempe, som er vaerd at navne ved Siden af det store Resultat, som er Kirke-Statens fuldsændige indvoortes Oplesning, saa den nu kan blasfes omfuld, uden Magt til nogen- sinde at rejse sig meer. Den Overbærelse med Kirkerne (Tolerance), som det Attende Aarhundrede aldrig noksom kunde rejse sig af, lærde vi vistnok af vore Naboer i Nord-Lydskland, men her tabe vi Intet ved at lade Andre trættes om Originaliteten, da denne Tolerance var en sibirig Ting, saa All'om derpaa an, hvordan den ovedes. At nemlig Friedrich den Snesste godt kunde „taale“ at Man rev ned paa den Tro han selv spottede med, det var intet Under, og at Man i de Lutheriske Lande taalte, at de gamle Præster blev ved at præke Lutherisk, til Munden af sig selv ved Døden gik i Dag-Vaas, vilde heller ikke sige stort, og videre gik, saavidt jeg veed, den Tydske Tolerance aldrig; men den Danske gik saavidt, at selv jeg, den erklærede og ei ganske usforkige Modstander af den Heterodere Sect, der under Luft Vaag var blevet herskende, selv jeg fik, efter nogle Betæneligheder, Lov og Lællighed til at gjøre mit Bedste

for den, vel efter Loven Orthodoxe, men i Geistlig-
hedens Sine bødhyblige Lutherse Sect, saa for Die-
bliffet ved virkelig Ingen af os, hvilken Sect
der er den Stærkste i vor Stats-Kirke, medens
det er os alle villerligt, at Ingen er herskende.
Dette er jo nu vist nok en anarchof Forfatning,
der spaaer Statens Oplosning, men vel at mærke
„Kirke-Statens“, og naaget det er klart, at slude
Regjeringer tage Parti for Noget af de stridende
Secter, maatte det blive for den, jeg hører til,
som ikke blot har Alter-Bogen, Ritualer og
Lands-Loven, men ogsaa Konge-Loven for sig;
saa finder jeg det dog ingenlunde raadeligt, at
give enten den eller nogen Sect Monopol paa Him-
merig; thi just fordi Himmerig ligger under en
ganske anden Jurisdiction, bliver det altid Monopol
paa noget ganske Andet, nemlig paa „Samvittig-
heds-Frihed“, som selv de allerchristeligste Sec-
ter naar de blev herskende, har været saadanne
Jøder med, at den sedvanlig kostede Livet.

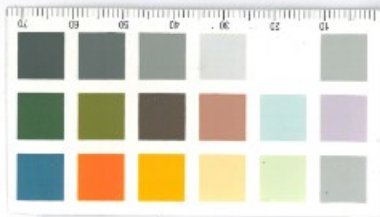
Men naar Regjeringen ikke skal tage Parti,
vil den da ikke blive nødt til at afstaae Stats-
Kirken, eller dog til at give Et af Parterne sin
Stilling udenfor den, som Dissenterne i England.

Saad Omstændighederne i Fremtiden kan
nede til, ved naturligvis Ingen af os, men for Die-
bliffet, efter hvis Krav der altid maa handles i Sta-
ten, er det saa langt fra at være nødvendigt, at
det endog neppe lod sig gjøre; thi Afstaaelsen af
Stats-Kirken vilde ligesaalet være i Folkets Smag
som den var efter Statens Lov, og da Hoved-

Partierne synes omtrent lige stærke, viger neppe Noget af dem godvillig, saa Regjeringen maatte fremtvinge Skilsmisfen, altsaa ret egenlig tage Parti, ei blot med Pennen, men med hele Haanden.

Jeg har i den senere Tid oftere baade paaftaaet og stræbt at vise, at Regjeringen kan besværges hele det frygtelige Uveir der trækker op paa Kirke-Himmelen blot ved at lese et Vaand, som aldrig burde være knyttet, Sogne-Vaandet nemlig, forsaavidt det binder Lagmands Tro og Samvittighed til Sogne-Præsten, og derom maare alle tænkende Mænd være enige med mig, at hører der ikke Andet til at bringe Kirken i et usseligt Forhold til Staten, da er Opgaven Barne-let; men at den desuagtet ei endnu er løst, viser dog at Man enten har draget Raadeligheden i Tvivl eller sidt paa en Damselighed, Man helst gik udenom. Det Spørgsmaal, Regjeringen i dette Tilfælde gjør til hele Landets Geistlighed: om og hvorvidt en Forandring af Ritual og Alter-Vog er raadelig, viser imidlertid, at Sagen anses vigtig nok til at tage i alvorlig Overveelse, og jeg maa da ingen Fuld spæse, for at lade mit Fædre-Land hofte Gavn af den langvarige Opmærksomhed, Natur og Omstændigheder have deels loffet, deels nødt mig til at stærke de Kirkelige Indsiggender, og af den temmelig rige Erfaring, mit fædrene Lobe-Bane ei blot har sat mig i Stand til at samle, men gjort mig det unueligt at undgaae. En god Formodning om mit Raads Gavnlighed maa det vist ogsaa vække, først, at skjøndt jeg kirkelig paa det Uoploseligste knytter mig til Forfædrenes, raader jeg

dog ikke til Krebs-Gang men til Frem-Skridt, og, for det Andet, at mit Raad indslutter en Lov-Tale over den kirkelige Politik, der ved et besynderligt Uheld nær havde kostet mig hele min bergærlige Tilværelse. Si saa besynderligt og sjældent Sammen-Stød, mener jeg, maa, naar Raadet ikke kommer fra en af Naturen meget sifmæderlig begavet Person, fortjene en vis spædt Opmærksomhed, og vil Man stianke mig den, tvivler jeg intet Diebt om, at Man jo vil finde Sogne-Baadets Løsning baade nødvendig og nyttigt, ja dele den Overraskelse, det virkelig har været mig at see, hvor besynderlig Forsynet beslaandig vaager over eller, om Man heller vil, Syften spiller for Danmark, dog ikke uden Grund, men fordi baade Konge og Folk har et godt Hjerte, som inderlig onsker at ramme det Nette, hvor ingen Klogskab kan udgrunde det.

Fædernes = Troen.

Vi vil lære at forstaae det Nærværende og med Klogskab see ind i Frem-Tiden, da maae vi nødvendig baade kende det Forbigaaende, og betragte det Nærværende, som det virkelig er, enten det saa huger os eller ikke, thi begynde vi med at stusse os selv, er vi sikke nok paa at stusses af alle vore Forventninger.

Raadfore vi os nu med Historien, da finde vi snart, at den nærværende kirkelige Krisis er langsfra at være noget Nyt, men ligesaa langt fra at være ubetydelig, da det er en af de store Vende-Punkter i Jordens Stilling til Himlen paa et givet Sted, hvorved

